

Kovács Rác Eleonóra*
Pásztor-Kicsi Mária
Bölcsészettudományi Kar
Újvidéki Egyetem

UDC 811.511.141:811.111
DOI: 10.19090/gff.2019.1.329-351
Originalni naučni rad

ANGOL NYELVI ATTITÜDÖK: GYERMEKKORI ANGOL NYELVI SZAVAK, MONDATOK, MONDÓKÁK, RAJZFILMEK**

A szociolingvisztikai nyelvi attitűdkutatás 788 vajdasági magyar tannyelvű 3. és 4. osztályos középiskolai tanuló angol nyelvi attitűdjébe enged betekintést. A beérkezett válaszok alapján kitérünk az egyes témakörök gimnázium–szakiskola szerinti bemutatására is, mivel adatközlőink e két csoportból valók. Tanulmányunkban az alábbi angol nyelvi attitűdöket ismertetjük: adatközlőink mely angol nyelvi szavakat, mondatokat és mondókákat tanulták meg gyermekkorukban először, valamint annak áttekintésére is kitérünk, hogy mely angol nyelvű rajzfilmeket nézték a vajdasági magyar tannyelvű középiskolások gyermekkorukban. Célunk, hogy a kutatás eredményeit felhasználjuk az ugyancsak általunk elvégzett angol nyelvi attitűdkutatás egyéb eredményeinek bemutatásához, összegzéséhez. A prezentálandó példaanyag alapul szolgálhat a vajdasági magyar ajkú, kiskorú gyermekek angol nyelvi oktatásához.

Kulcsszavak: angol nyelvi attitűd, vajdasági magyar tannyelvű középiskolások, gyermekkori kétnyelvűség, használatközpontú, funkcionális nyelvtanítás.

BEVEZETŐ

Jelen tanulmány folytatása annak a vajdasági magyar tannyelvű 3. és 4. osztályos középiskolai tanulók körében végzett magyar, szerb (vö. Kovács Rác–Halupka Rešetar 2017a, 2017b) és angol (vö. Kovács Rác–Halupka Rešetar 2019 kézirat) nyelvi attitűdkutatásnak, melynek keretében vajdasági magyar tannyelvű gimnáziumi és szakiskolai tanulók gyermekkori kétnyelvűvé válásának attitűdjegyeit kutatjuk. A kérdőíves felmérés során 10 magyar tannyelvű gimnázium 20 tagozatát kérdeztük, valamint 11 magyar tannyelvű szakiskolai tagozat 22

---

* kreleonora@ff.uns.ac.rs

** A kutatás az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karának a Szerb Köztársaság Oktatásügyi és Tudományos Minisztériuma által támogatott Kisebbségi nyelvi, irodalmi és kulturális diskurzusok Délkelet- és Közép-Európában című 178017. számú projektuma keretében készült.

osztályának magyar, szerb és angol nyelvi attitűdjét mértük fel. Célunk, hogy az általunk kapott nyelvi attitűdjegyek vonatkozásai, eredményei felhasználhatók legyenek az iskolai tantárgyprogramok kidolgozásában, a diákok funkcionális-szituatív kétnyelvűvé válásában, azaz a használatközpontú, funkcionális nyelvtanításban (l. Kovács Rác 2014), továbbá a pozitív nyelvi attitűdök kialakításában.

A nyelvi attitűd fontos kiindulópontja a másod- vagy harmadnyelv, azaz esetünkben a környezetnyelv (a szerb nyelv, vö. Kovács Rác 2011, 2015) és az idegen nyelv (azaz az angol nyelv) tanulásának. A nyelvi attitűd definiálását illetően – ahogyan azt több előző tanulmányunkban is tettük – a számos meghatározás mellett (l. Lambert 1967; Brudner–Douglas 1979; Woolard és Gahng 1990; Kiss 1995; Baker 1992; Giddens 1995; Deprez–Persoons 1995; Trudgill 1997) – részben Kovács Rác Eleonóra (2011), részben pedig Gréczy Zsoldos Enikő (2011) nyelvi attitűdmeghatározását vesszük alapul. Eszerint:

„Az attitűd olyan mentális készenléti állapot, amely az egyéni tapasztalás révén reakciót vált ki az attitűd tárgyát képező jelenségek, tárgyak, szituációk hatásával összhangban.” (Kovács Rác 2011; 11)

Másrészt:

A nyelvhasználat viselkedésforma is egyben. A mindenkori szituációhoz, a beszédkörülményekhez igazodva nyelvi elemek közül választunk beszélőközösségi, interperszonális, formális és informális helyzetben egyaránt. A nyelvi elemek közötti választás divatkövetés. A nyelvi attitűd a nyelvhasználati formákhoz való szubjektív viszonyulást, egyes embereknek és emberek csoportjainak nyelvekkel, nyelvváltozatokkal, nyelvi jelenségekkel, elemekkel, illetőleg a nyelvhasználattal szembeni beállítottságát, az ezekről kialakult értékelő jellegű vélekedését jelöli. A beszélőnek tehát lehetősége van választani regiszterek, stílusárnyalatok, nyelvi formák között. (Gréczy-Zsoldos, 2011).

Tanulmányunkban a gyermekkorhoz fűződő angol nyelvi attitűd néhány kérdését taglaljuk. Betekintést kapunk arról, hogy a vajdasági magyar tannyelvű gimnáziumokba és szakiskolákba járó 3. és 4 osztályos magyar tannyelvű diákok mely angol nyelvi szavakat, mondatokat és mondókákat tanulták meg először, valamint mely rajzfilmeket nézték angol nyelven gyermekként. Célunk a továbbiakban, hogy a kapott eredményeket összevessük a szerb nyelv kapcsán elvégzett nyelvi attitűdvizsgálat eredményeivel.

Jelen tanulmány táblázatok és százalékarányt tartalmazó grafikonok alapján összegzi a teljes adatközlői csoport, majd pedig ezt követően a szakiskolák és a gimnáziumok szerinti felosztást tartalmazó angol nyelvi attitűdöket a rétegzett

mintavétel kritériumainak megfelelően (vö. Fóris 2008). A továbbiakban a nyílt típusú kérdésekre adott adatközlői válaszokat ismertetjük.

ANGOL NYELVŰ SZAVAK, MONDATOK ÉS MONDÓKÁK GYERMEKKORBAN

A témakör kapcsán – csakúgy, mint a magyar és a szerb nyelvi attitűdök vonatkozásában – a következő felszólítást fogalmazzuk meg:

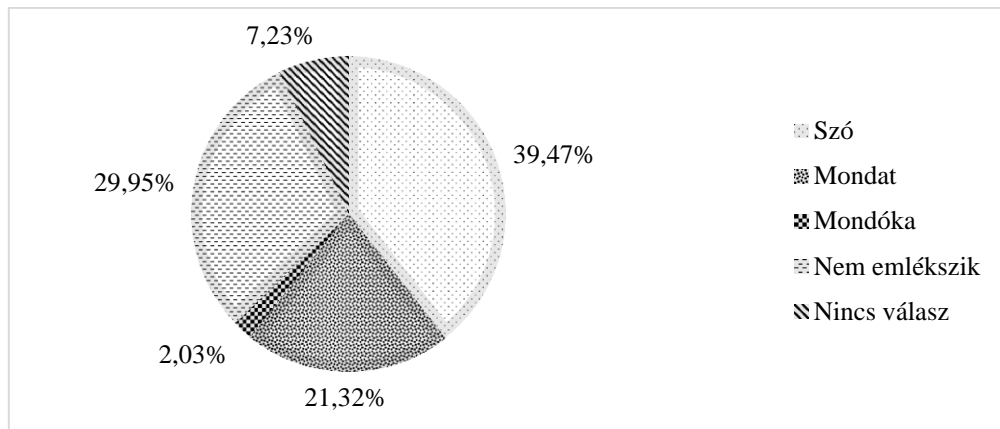
Írd le azt a szót vagy mondatot vagy pedig mondókát, melyet gyermekkorodban először megtanultál angolul!

A beérkezett válaszokat 788 adatközlő szolgáltatta. Előzetes kontrollvizsgálatunk tanulsága nyomán pedig – ugyancsak a szerb és a magyar nyelvi attitűdökhöz hasonlóan – a legtöbb adatközlő valamely angol nyelvű szót írta le, majd pedig mondatokat tüntettek fel a kérdőívben, végül pedig az angol nyelvű mondókák számaránya mutatja a legkisebb gyakoriságot.

1. számú táblázat: Az angol nyelven megtanult szavak, mondatok és mondókák

	Szó	Mondat	Mondóka	Nem emlékszik	Nem érdekl	Összesen
Teljes minta	311	168	16	236	57	788

1.számú diagram: Mit tanultál meg először angolul (teljes minta)?

Amennyiben a százalékarányokat csökkenő sorrendben tekintjük át, annyiban meg kell állapítanunk, hogy az adatközlők 39,47%-a valamely angol nyelvű szót tüntette fel, majd pedig azoknak a számaránya következik, akik nem emlékeznek rá, mely angol nyelvi szót, mondatot vagy mondókát tanulták meg gyermekkorukban először angol nyelven (236 adatközlő: 29,95%). További 21,32%-ra tehető (168 adatközlő) az angol nyelvű mondatot megtanulók

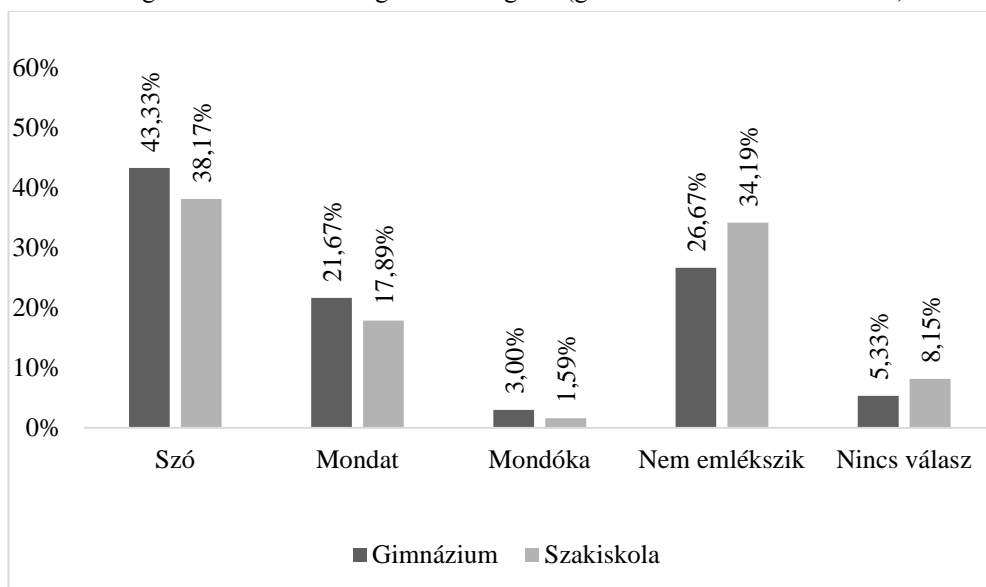
számaránya, valamint 7,23%-ot tesz ki a kérdés iránt nem érdeklődők aránya (57 adatközlő). A megkérdezettek 2,03%-a (16 adatközlő) írt fel valamely angol nyelvű mondókát. Mindez részben azt az angol nyelvi attitűdöt sejteti, mely szerint az angol nyelvű mondókák nem voltak gyakoriak az angol nyelvtanulás kezdeti időszakában. Másrészt azt is feltételezhetjük, hogy talán (e néhány adatközlő kivételével) nem is találkoztak adatközlőink a nyelvtanulás kezdeti időszakában az angol nyelvi mondókákkal.

A rétegzett mintavétel vonatkozásában a gimnáziumokban és a szakiskolákban némiképp eltérő arányszámokkal találkozunk a kérdés kapcsán.

2. számú táblázat: Az angol nyelven megtanult szavak, mondatok és mondókák (gimnázium–szakiskola szerint)

	Szó	Mondat	Mondóka	Nem emlékszik	Nem érdeklí	Összesen
Gimnázium	130	65	9	80	16	300
Szakiskola	192	90	8	172	41	503

2. számú diagram: Mit tanultál meg először angolul (gimnázium–szakiskola szerint)?

Mind a gimnáziumokban, mind a szakiskolákban a legtöbb adatközlő valamely angol nyelvi szót tanulta meg először gyermekkorában (gimnáziumokban: 130 adatközlő, azaz 43,33%-uk; szakiskolákban: 192 adatközlő, azaz 38,17%-uk). Az angol nyelvű szóalakok a gimnáziumi tanulók válaszaiban 5,16%-kal gyakoribbak, mint a szakiskolásoknál. A második leggyakoribb kategória mindkét

iskolai csoportnál azoknak a számaránya, akik nem emlékeznek már, mit tanultak meg először angol nyelven gyermekkorukban (a szakiskolákban 172 adatközlő, azaz 34,19%-nyian, a gimnáziumokban pedig 80 adatközlő, azaz 26,67%-nyian). A szakiskolások körében 7,52%-kal gyakoribb az utóbbi válasz, mint gimnáziumi társaiknál. A gyakorisági sorrend harmadik helyén az angol nyelvű mondatokkal találkozhatunk (gimnázium: 21,67%, azaz 65 adatközlő, szakiskola: 90 adatközlő, azaz 17,89%), melyek arányszáma a gimnáziumi tanulók körében 3,78%-kal mutat gyakoribb előfordulást. A gimnáziumok adatközlőinek 68%-a, a szakiskolák adatközlőinek pedig 57,65%-a válaszolt kérdésünkre, azaz megjelölt valamely szót, mondatot vagy mondókát. Tehát a gimnáziumi tanulók 10,35%-kal magasabb arányban adtak konkrét választ a kérdés kapcsán. Ez utóbbi tény feltételezi a jobb angol nyelvtudást is, valamint az angollal szembeni pozitív nyelvi attitűdöt.

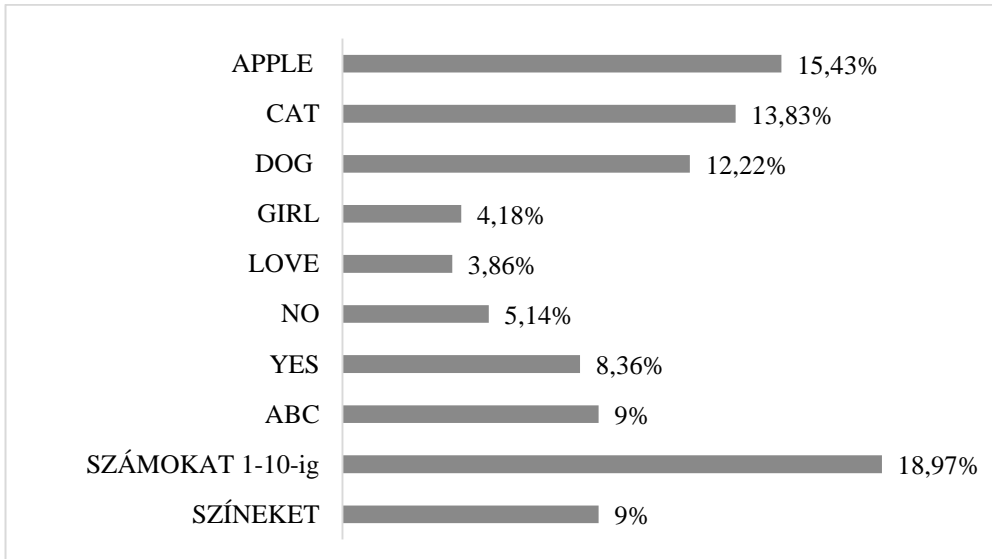
ANGOL NYELVŰ SZAVAK GYERMEKKORBAN

A megkérdezett vajdasági magyar tannyelvű középiskolások összesen 311 alkalommal jegyezték fel azt az angol nyelvű szót, melyet emlékeik szerint gyermekkorukban először elsajátítottak. Táblázatunk az angol nyelvű szóalakokat tartalmazza, majd pedig azok előfordulásának számát tüntetjük fel.

3. számú táblázat: Az angol nyelven megtanult szavak

Válaszok	
(Teljes minta)	
APPLE	48
CAT	43
DOG	38
GIRL	13
LOVE	12
NO	16
YES	26
ABC	28
SZÁMOK 1-10-ig	59
SZÍNEK	28

3. számú diagram: Angol nyelvű szavak

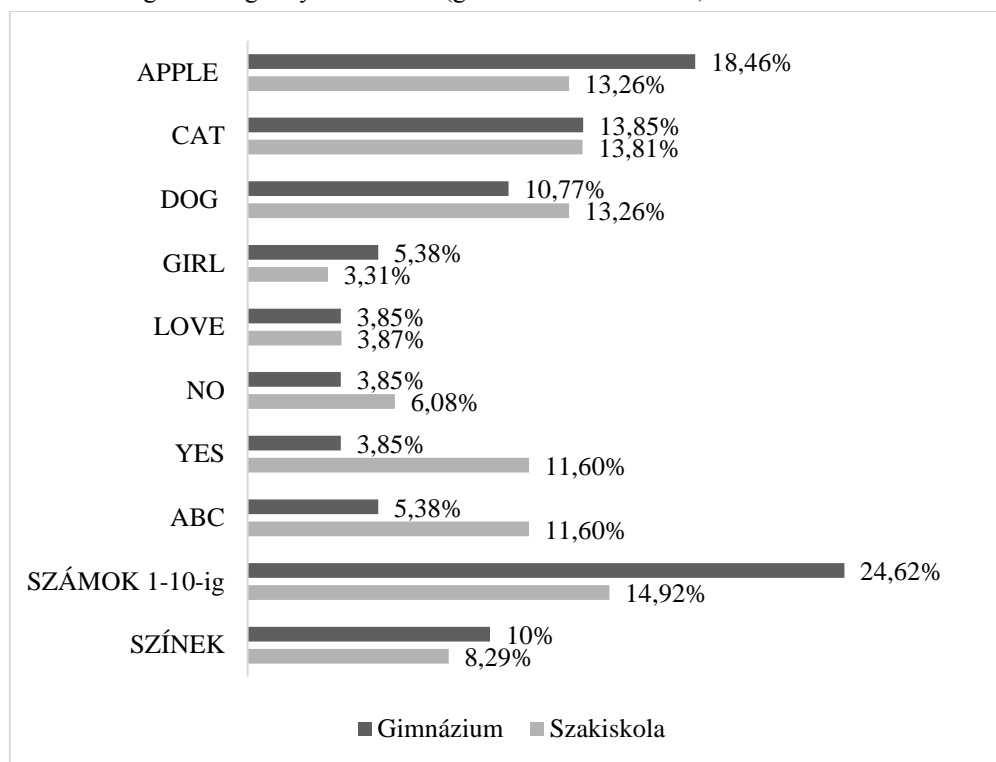
A vajdasági magyar tannyelvű 3. és 4. osztályos középiskolások 10 angol nyelvű szót tüntettek fel. Emlékeik szerint a grafikonban található angol nyelvű szóalakokat sajátították el először angol nyelven. Amennyiben az említetteket gyakoriságuk tekintetében elemezzük, annyiban az alábbi sorrenddel számolhatunk: a legtöbb alkalommal (59-szer) a számokat említik adatközlőink. Mindez az angol nyelvű szóalakok 18,97%-át szemlélteti. További angol nyelvű szavak az *apple*, azaz az *alma*, amely az adatok 15,43%-ában fordul elő. Az állatnevek közül a *cat* (*macska*: 13,83%) és a *dog* (*kutya*:12,22%) fordul elő. A színek angol megnevezése, valamint az angol nyelvű ábécé a beérkezett szóanyag 9%-ában szerepel. A *yes* és a *no*, azaz az *igen* és a *nem* a nyelvi attitűd további 8,36%-át, valamint 5,14%-át teszi ki. A gyakorisági sorrend utolsó előtti helyén a *girl*, azaz a *lány* angol nyelvű megfelelőjével találkozhatunk. Az angol nyelvű szóalakok sorában a legkisebb számarányt a *love*, azaz a *szerelem* vonatkozásában találjuk, az utóbbi az angol nyelvi szóalakok 3,86%-ában jelenik meg. Arra következtetünk az említettekből, hogy ezek azok a szavak, melyeket adatközlőink legelőször megtanultak gyermekkorukban. Az angol nyelv tanítását a továbbiakban is alapozhatjuk az említett példaanyagra. A kapott szóanyag az angol nyelv intézményes keretek közötti oktatásához köthető, mivel a szóanyag az iskolai angol nyelvi tankönyvek példaanyagából került ki.

A rétegzett mintavétel nyomán az iménti szóelőfordulások az alábbi megoszlást mutatják:

4. számú táblázat: Az angol nyelven megtanult szavak

Válaszok (Teljes minta)	Gimnázium	Szakiskola
APPLE	24	24
CAT	18	25
DOG	14	24
GIRL	7	6
LOVE	5	7
NO	5	11
YES	5	21
ABC	7	21
SZÁMOK 1-10-ig	32	27
SZÍNEK	13	15

4. számú diagram: Angol nyelvű szavak (gimnázium–szakiskola)

A szakiskolák angol nyelvi attitűdje az alábbi angol nyelvű szóalakok vonatkozásában előzi meg a gimnáziumokat: *ABC* (6,22%-kal), *yes* (7,75%-kal), *no* (2,23%-kal), *dog* (2,49%-kal), *love* (0,2%-kal). A vajdasági gimnáziumok magyar tannyelvű tanulói pedig 9,7%-kal magasabb arányban tüntették fel a számokat,

5,2%-kal gyakrabban az *apple* szóalakot, 2,07%-kal többször a *girl* szót, valamint 1,71%-kal magasabb arányban a *színek*et. A *cat* mind a gimnáziumok, mind pedig a szakiskolák válaszaiban szinte azonos arányban (13,85% és 13,81%) fordul elő.

A gyakorisági sorrend első helyén mindkét adatközlői csoport válaszaiban a számok jelennek meg, azonban az egyéb angolul megtanult szavak csökkenő előfordulás tekintetében eltérő sorrendet mutatnak. A gimnáziumok adatközlőinél a szóalakok csökkenő sorrendje a következő: *számok, apple, cat, dog, színek, ABC, yes, girl, no, love*. A szakiskolák válasza alapján a következő sorrenddel számolhatunk: *számok, cat, apple és dog* (azonos arányszám), *ABC és yes* (azonos arányszám), *színek, no, love, girl*. Az eltérő gyakorisági sorrend arra utal tehát, hogy az egyes angol nyelvi szóalakok gyakorisági aránya némiképp módosul a gimnáziumokban és szakközépiskolákban, Az okok felkutatása következő tanulmányunk tárgya lehet.

ANGOL NYELVŰ MONDATOK GYERMEKKORBAN

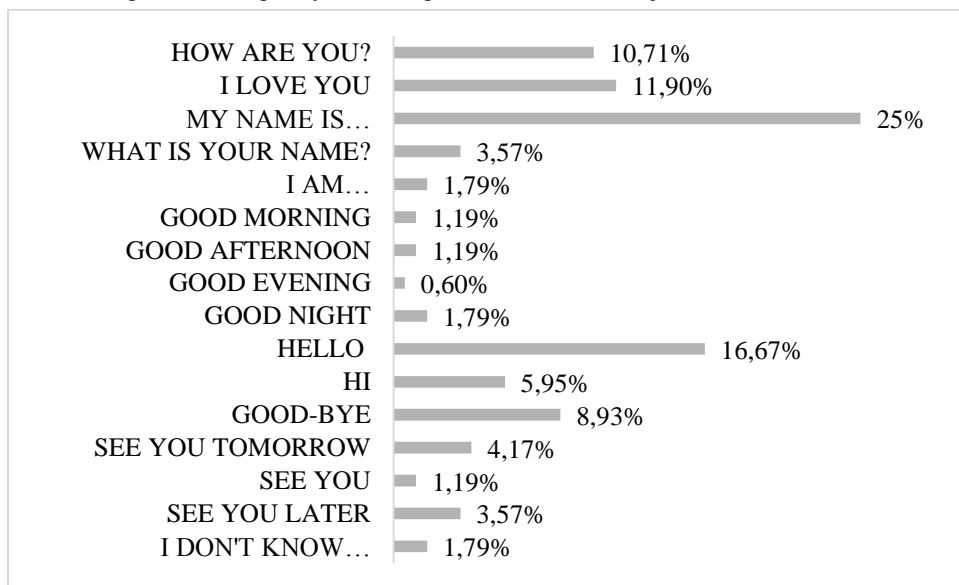
A vajdasági magyar tannyelvű középiskolások 168 alkalommal (72-szer a gimnáziumokban, 96-szor a szakiskolákban) fogalmaztak meg valamely angol nyelvű mondatot, amelyet emlékeik szerint gyermekkorukban először elsajátítottak angolul. A többi adatközlő sajnos nem nyilatkozott a kérdés kapcsán. Tizenhat angol nyelvű mondattal számolhatunk jelen témakör kapcsán, melyek közül tíz mondat valamely köszönésformát jelöl.

5. számú táblázat: Az angol nyelven megtanult mondatok (teljes minta)

Válaszok (Teljes minta)	
HOW ARE YOU?	18
I LOVE YOU	20
MY NAME IS...	42
WHAT IS YOUR NAME?	6
I AM...	3
GOOD MORNING	2
GOOD AFTERNOON	2
GOOD EVENING	1
GOOD NIGHT	3
HELLO	28
HI	10
GOOD-BYE	15
SEE YOU TOMORROW	7
SEE YOU	2
SEE YOU LATER	6
I DON'T KNOW...	3

5. számú diagram: Az angol nyelven megtanult mondatok (teljes minta)

A grafikonban a kérdés kapcsán nyilatkozók mondatait tüntettük fel. A tanulók által prezentált angol nyelvű mondatok közül a különböző köszönésformák fordulnak elő leggyakrabban a kérdőívekben (45,24%). Ezeknek az angol nyelvű megfelelői a következők: *good morning* (2 alkalommal), *good afternoon* (2 alkalommal), *good evening* (1 alkalommal), *good night* (3 alkalommal), *hello* (28 alkalommal), *hi* (10 alkalommal), *good-bye* (15 alkalommal), *see you tomorrow* (7 alkalommal), *see you* (2 alkalommal), *see you later* (6 alkalommal). További 25%-ot tesz ki a bemutatkozást tartalmazó *My name is...* kezdetű mondat. A mondatelőfordulás tekintetében 3. helyen áll a szerelmet valló *I love you!* angol nyelvű mondat. A hogylétünk felől érdeklődő *How are you?* kérdés a gyakorisági sorrend 4. helyét foglalja el 10,71%-kal. A *Hogy hívnak?* kérdés angol változata (*What's your name?*) a közölt angol nyelvű mondatok 3,57%-ában szerepel. Az *engem xy-nak hívnak* (*I am...*) mondatkezdő szókapcsolat, valamint a *nem tudom, azaz I don't know...* mindössze 3–3 alkalommal jelenik meg a gyermekkorban először megtanult angol nyelvű mondatok között, tehát sorrend tekintetében az utóbbiak az utolsó helyen állnak. A kapott adatok újfent arra engednek következtetni, hogy az angol nyelvű mondatok két leggyakoribb kategóriája a köszönésformák és a bemutatkozás (*My name is...*) révén – az angol nyelvű szavakhoz hasonlóan – az iskolai nyelvoktatást feltételezi az angol nyelvtanulás hátterében.

A gimnáziumok és a szakiskolák angol nyelvi mondatai kapcsán az alábbi eltéréseket tapasztalhatjuk a fent ismertetett mondatok vonatkozásában:

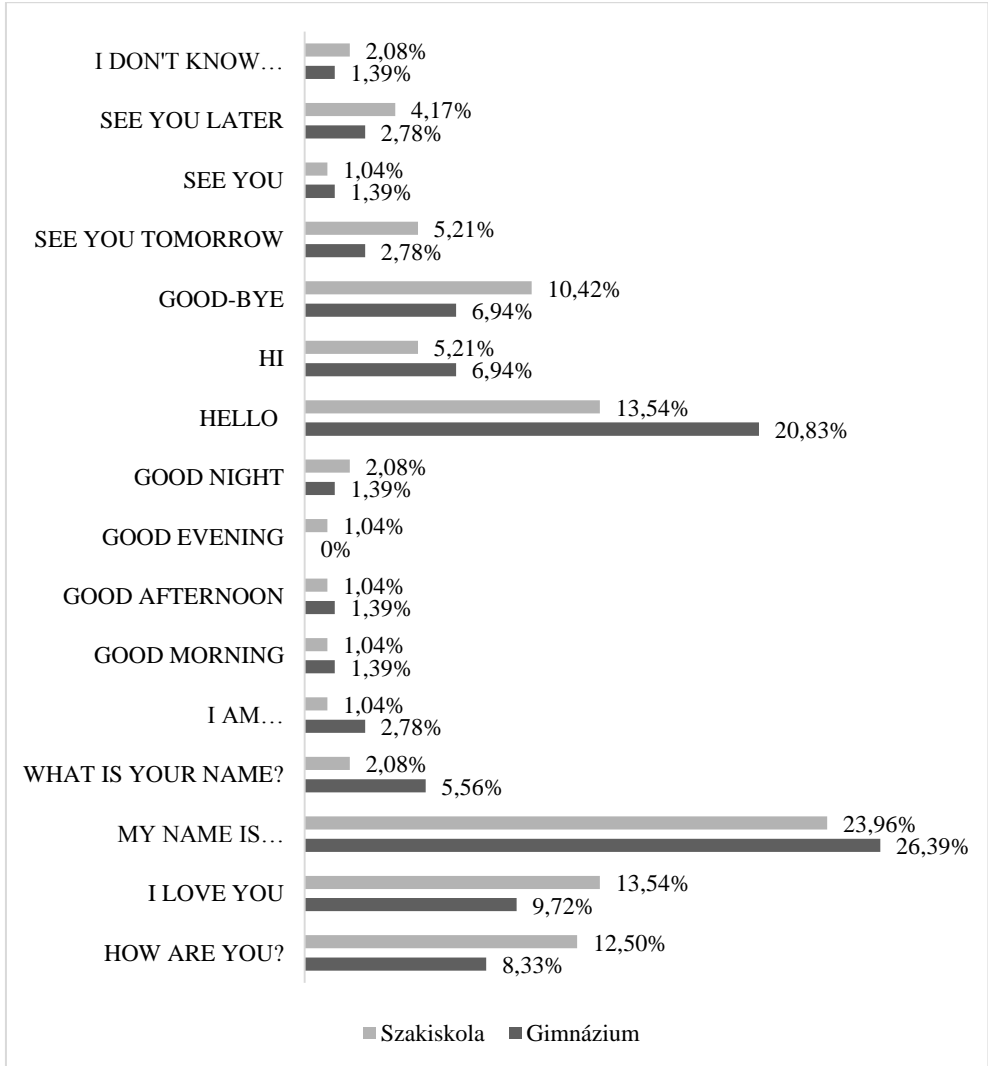
6. számú táblázat: Az angol nyelven megtanult mondatok (gimnázium–szakiskola)

Válaszok (Teljes minta)	Gimnázium	Szakiskola
HOW ARE YOU?	6	12
I LOVE YOU	7	13
MY NAME IS...	19	23
WHAT IS YOUR NAME?	4	2
I AM...	2	1
GOOD MORNING	1	1
GOOD AFTERNOON	1	1
GOOD EVENING	0	1
GOOD NIGHT	1	2
HELLO	15	13
HI	5	5
GOOD-BYE	5	10
SEE YOU TOMORROW	2	5
SEE YOU	1	1
SEE YOU LATER	2	4
I DON'T KNOW...	1	2

Az angol nyelvű mondatok közül mind a gimnáziumokban, mind pedig a szakiskolákban az angol nyelvű köszönésformák a leggyakoribbak. A gimnáziumokban csupán 1,04%-kal magasabb arányban tüntették fel a megkérdezettek az angol nyelvű köszönésformákat. Továbbá a *My name is* kezdetű bemutatkozás a második leggyakoribb kategória mindkét adatközlői csoportnál (a gimnáziumban 26,39%-kal, a szakiskolában 23,96%-kal). Ez esetben a gimnáziumi tanulók válasza 2,43%-kal magasabb arányszámot mutatnak, mint a szakiskolások azonos attitűdje. A 3. helyen álló *I love you* a szakiskolások válaszaiban (3,82%-kal) gyakoribb. A 4. leggyakoribb angol nyelvű mondat a *How are you?* Ez utóbbi kapcsán tapasztaltuk a legnagyobb eltérést a szakiskolások és a gimnáziumokban tanulók válasza között, mivel a szakiskolások 4,17%-kal megelőzik társaikat. A kapott adatok alapján felállított sorrend ötödik helyét a *What is your name?* kérdés foglalja el, a gimnáziumok 3,48%-kal előzik meg társaikat ezen válasz vonatkozásában. A szakiskolákból kapott válaszokban azonban azonos arányszámban (2,08%-kal) fordulnak elő a *What is your name?* és az *I don't now* mondatok, tehát az említett angol nyelvű mondatok osztoznak az 5. helyen a szakiskolások válaszaiban. Ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy a gimnáziumokban az utóbbi mondat a legkisebb számban és számarányban előforduló kategória, mivel 1 alkalommal fordul elő mindössze, amely előfordulás az angol nyelvű mondatok

1,39%-át alkotja. Az *I am* kezdetű bemutatkozást indító frázis a szakiskolások válaszaiban az utolsó helyen áll (1,04%-kal), a gimnáziumi tanulóknál pedig az utolsó előtti helyet foglalja el (2,78%-kal).

6. számú diagram: Az angol nyelven megtanult mondatok (gimnázium–szakiskola)

ANGOL NYELVŰ MONDÓKÁK

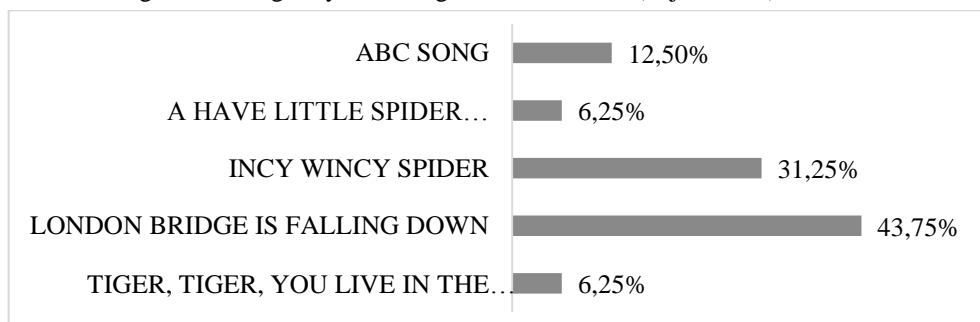
A vajdasági 3. és 4. osztályos magyar tannyelvű középiskolások tizenhat alkalommal tüntették fel azt az öt angol nyelvű mondókát, melyet emlékeik szerint

először megtanultak angol nyelven gyermekkorukban. Véleményünk szerint a mondókák kis számaránya azzal magyarázható, hogy az iskolai oktatásban 1-2 évtizeddel ezelőtt nem fordítottak hangsúlyt a mondókák tanítására. Szerencsére ez a tendencia mára már igencsak megváltozott. A lentebb található táblázatok a mondókák kezdő sorai mellett azok előfordulásának számát is mutatják.

7. számú táblázat: Az angol nyelven megtanult mondókák (teljes minta)

Válaszok (Teljes minta)	
ABC SONG	2
A HAVE LITTLE SPIDER...	1
INCY WINCY SPIDER	5
LONDON BRIDGE IS FALLING DOWN	7
TIGER, TIGER, YOU LIVE IN THE ZOO...	1

7. számú diagram: Az angol nyelven megtanult mondókák (teljes minta)

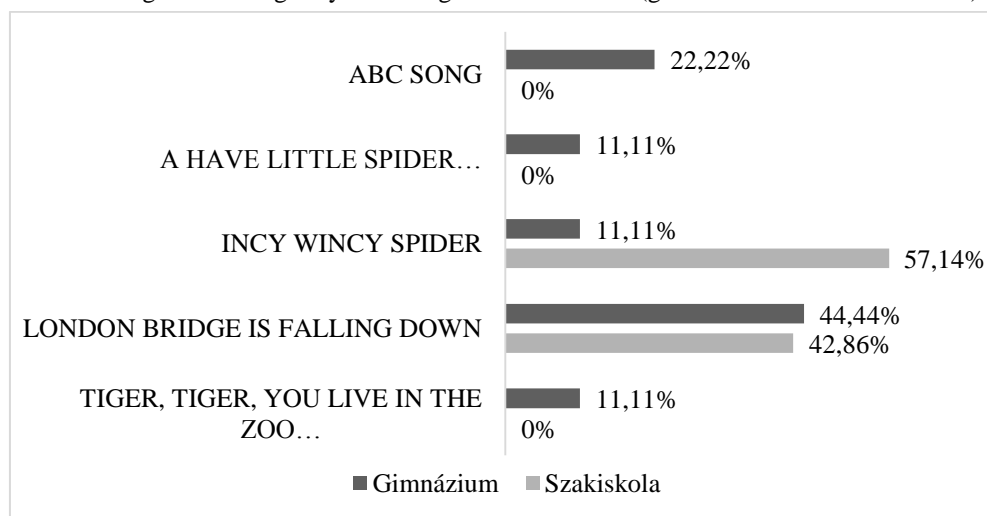

A mondókák közül a *London Bridge is falling down* kezdetű fordul elő leggyakrabban, amely a kapott mondókaállomány 43,75%-át teszi ki. A második helyen álló *Incy Wincy Spider* ötszöri előfordulása után 31,25%-os számarányt képez. Az *ABC Song* mindössze két alkalommal szerepel, 12,5%-os számaránnyal. 1–1 esetben találkozhatunk továbbá a *Tiger, Tiger, you live in the Zoo*, valamint *A Little Spider* mondókákkal, amely előfordulás 6,25%-os arányt mutat. A kapott mondókák a korai iskolai angol nyelvoktatás alapját képezhetik, mivel fiatalabb korban a rímek csengése felgyorsítsa a nyelvtanulást, és pozitív attitűdöt alakít ki valamely adott nyelv irányában. Arra következtetünk továbbá, hogy adatközlőink számára a fenti mondókák voltak gyermekkorban a leggyakoribbak és valószínűleg a legkedveltebbek is, mivel még ifjú korukban is emlékeznek rájuk.

8. számú táblázat: Az angol nyelven megtanult mondókák (gimnázium–szakiskola szerint)

Válaszok (Teljes minta)	Gimnázium	Szakiskola
ABC SONG	2	0
A HAVE LITTLE SPIDER...	1	0
INCY WINCY SPIDER	1	4
LONDON BRIDGE IS FALLING DOWN	4	3
TIGER, TIGER, YOU LIVE IN THE ZOO...	1	0

8. számú diagram: Az angol nyelven megtanult mondókák (gimnázium–szakiskola szerint)

A szakiskolákból kapott angol nyelvű mondókák alapján az alábbi gyakorisági sorrendet állíthatjuk fel: 1. *Incy Wincy Spider*, 2. *London Bridge is falling down*. Az egyéb mondókák csupán a vajdasági magyar tannyelvű gimnáziumokban tanulóknál fordulnak elő. A gimnáziumi tanulóktól származó mondókák a következők tehát: 1. *London Bridge is falling down*, 2. *ABC Song*, 3. *I have a Little Spider*, *Incy Wincy Spider*, *Tiger, Tiger you live in the Zoo*. Az utóbbiak mindegyike egy alkalommal szerepel a kérdőívekben, tehát azonos arányszámú előfordulást mutat (11,11%). Eddigi kutatásunkból arra következtetünk a mondókák eltérő gyakorisága tekintetében, hogy a többféle mondóka ismerete az angol nyelvismeret fokát is jelöli, és talán ezzel magyarázható, hogy a gimnáziumokban tanulók angol nyelvtudása magasabb szintű korai gyermekkortól kezdve. Mindennek bizonyítására készülöben lévő monográfiánkban kerül majd sor.

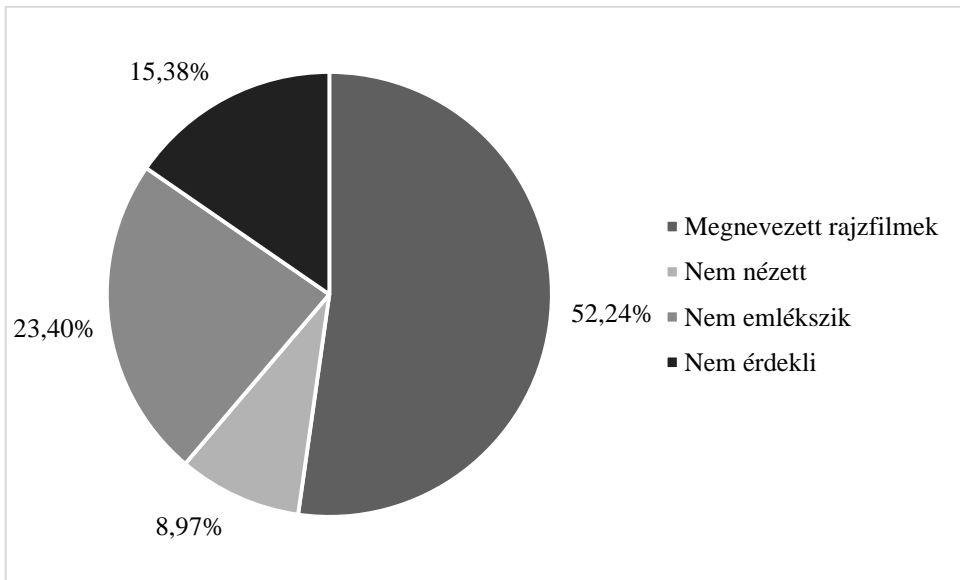
A KEDVENC GYERMEKKORI RAJZFILM

A kérdőíves felmérés során összesen 326 alkalommal jegyezték fel valamely rajzfilmet a megkérdezettek. Mindez a választ adó tanulók 52,24%-át teszi ki. A válaszokban 14 különböző angol nyelvű rajzfilm fordul elő.

9. számú táblázat: Angol nyelvű rajzfilmek

Válaszok (Teljes minta)				
Megnevezett rajzfilmek	Nem nézett	Nem emlékszik	Nem érdeklí	Összesen
326	56	146	96	624

9. számú diagram: A kedvelt gyermekkori angol nyelvű rajzfilmek

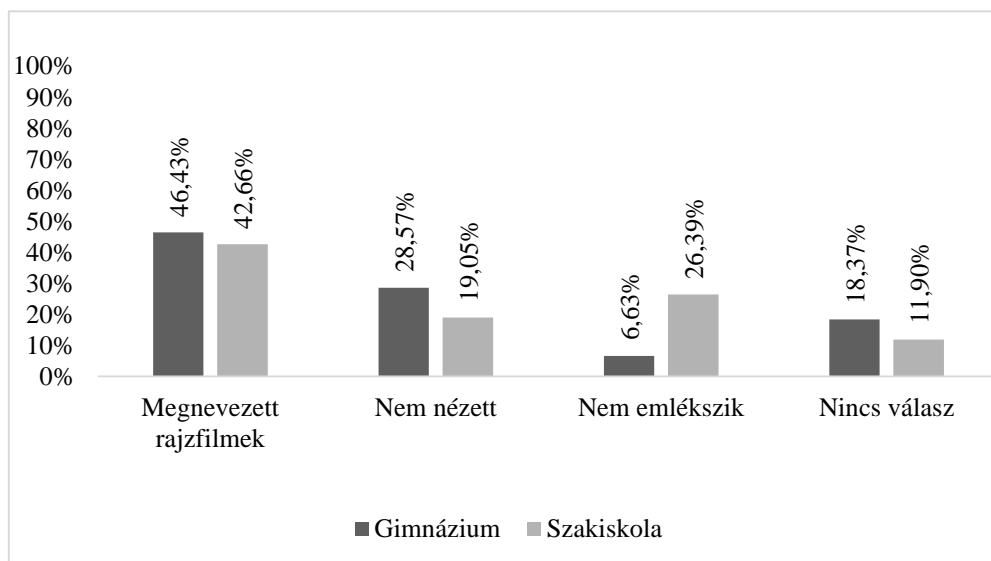
A fenti táblázat alapján a következőképpen összegezhettük a grafikon adatait: a felmért vajdasági magyar tannyelvű középiskolások 52,24%-a nevezett meg angol nyelvű rajzfilmet, melyet gyermekkorában nézett. 8,97%-ra tehető azoknak az aránya, akik emlékeik szerint nem néztek angol nyelvű rajzfilmet gyermekkorukban. További 23,4%-ot tesz ki azoknak az aránya, akik nem emlékeznek rá, hogy néztek-e angol nyelvű rajzfilmet. A megkérdezettek 15,38%-át nem érdekelte az általunk feltett kérdés. Kutatásunk további tárgya lesz annak felmérése, hogy az angol nyelvű rajzfilmet nézők körében jelentkezik-e lényeges eltérés az angol nyelv iránti attitűdöt illetően. További célunk annak kimutatása is, hogy az angol nyelvű rajzfilmet nézők milyen arányban járnak szakiskolába és gimnáziumba.

A szakiskolák és a gimnáziumok szerinti felosztás az alábbi különbséget mutatja:

10. számú táblázat: Angol nyelvű rajzfilmek (szakiskola–gimnázium)

Válaszok	Megnevezett rajzfilmek	Nem nézett	Nem emlékszik	Nem érdeklí	Összesen
Gimnázium	91	56	13	36	196
Szakiskola	215	96	133	60	504

10. számú diagram: Angol nyelvű rajzfilmek (szakiskola–gimnázium)

Mind a szakiskolákban, mind pedig a gimnáziumokban a megnevezett rajzfilmek állnak a gyakorisági sorrend első helyén. A gimnáziumi tanulók 3,77%-kal magasabb arányban tüntettek fel angol nyelvű rajzfilmet, mint a szakiskolákba járó társaik. A százalékarányok tekintetében a gimnáziumokban a továbbiakban az alábbi sorrenddel számolhatunk: nem néztek rajzfilmet a megkérdezettek (28,57%), nem érdeklí adatközlőinket a feltett kérdés (18,37%), valamint nem emlékeznek rá, hogy mely angol nyelvű rajzfilmet nézték (6,63%). A szakiskolákban tanulóknál némileg módosul a sorrend: nem emlékeznek rá adatközlőink, hogy valamely rajzfilmet nézték volna angolul (26,39%), nem néztek angol nyelvű rajzfilmet (19,05%), valamint nem érdeklí őket az általunk megfogalmazott kérdés (11,90%). Az utóbbi adatok feltételezhetően a szakiskolásoknak, szemben a gimnazistákkal, az angol irányában tanúsított kevésbé pozitív attitűdjét sejtetik. Utalhatnak továbbá az angol nyelvtanulással szemben kialakult érdektelenségre is. Mindezek a

lehetséges attitűdök későbbi kutatásaink során összefüggésbe kerülnek majd a gimnáziumokba és a szakiskolákba járó fiatalok angol nyelvi attitűdjének azzal a kérdésével, hogy mely életkorban, milyen körülmények között kezdték az angol nyelv tanulását, továbbá, hogy megítélésük szerint fontos-e és hasznos-e az angol nyelv tanulása, mely szituációkban alkalmazható az angol stb. Mindez azonban a fentebb említett monográfiánk tárgya lesz majd.

Rétegzett mintavételünk két adatközlői csoportja között azon attitűd vonatkozásában találjuk a legnagyobb eltérést, hogy többen közülük nem emlékeznek a gyermekkorban nézett angol nyelvű rajzfilmre. A szakiskolások közül 19,76%-kal magasabb arányban jelölték meg ezt a válaszlehetőséget, mint gimnáziumi társaik. A gimnazisták viszont 9,52%-kal többször ítélik úgy, hogy nem néztek angol nyelvű rajzfilmet gyermekkorukban, továbbá a gimnáziumi tanulókat 6,47%-kal magasabb arányban nem érdekli ez a kérdés, valamint ugyancsak ők neveztek meg többször (3,77%-kal) valamely angol nyelvű rajzfilmet.

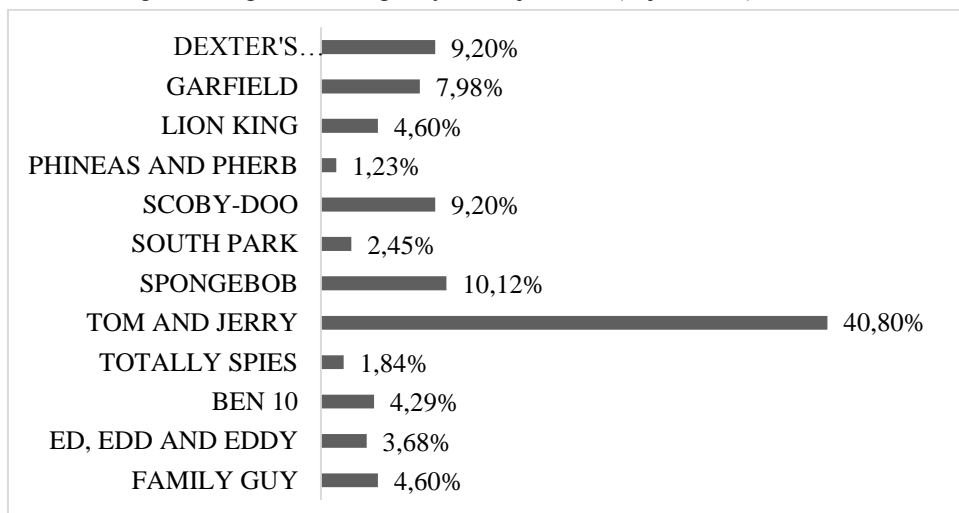
A gyermekkori kétnyelvűvé válás fontos állomása a rajzfilmek rendszeres követése és nézése az adott idegen nyelven (Prosic-Santovac, D. 2016, Steinkrauss, R. – Tendeiro, J. – De Bot, K. 2016, Van Horn, D., – Kan, P. F. 2016, Jaana Jylhä-Laide 1994). A vajdasági magyar tannyelvű 3. és 4. osztályos középiskolások azon kérdésünk kapcsán, hogy mely rajzfilmeket nézték gyermekkorukban angol nyelven, tizennégy rajzfilmet neveztek meg. A tizennégy rajzfilmet 326 alkalommal tüntették fel.

11. számú táblázat: Megnevezett angol nyelvű rajzfilmek (teljes minta)

Válaszok (Teljes minta)	
DEXTER'S LABORATORY	20
GARFIELD	26
LION KING	15
PHINEAS AND PHERB	4
SCOOBY-DOO	30
SOUTH PARK	8
SPONGEBOB	33
TOM AND JERRY	133
TOTALLY SPIES	6
BEN 10	14
ED, EDD AND EDDY	12
FAMILY GUY	15

11. számú diagram: Megnevezett angol nyelvű rajzfilmek (teljes minta)

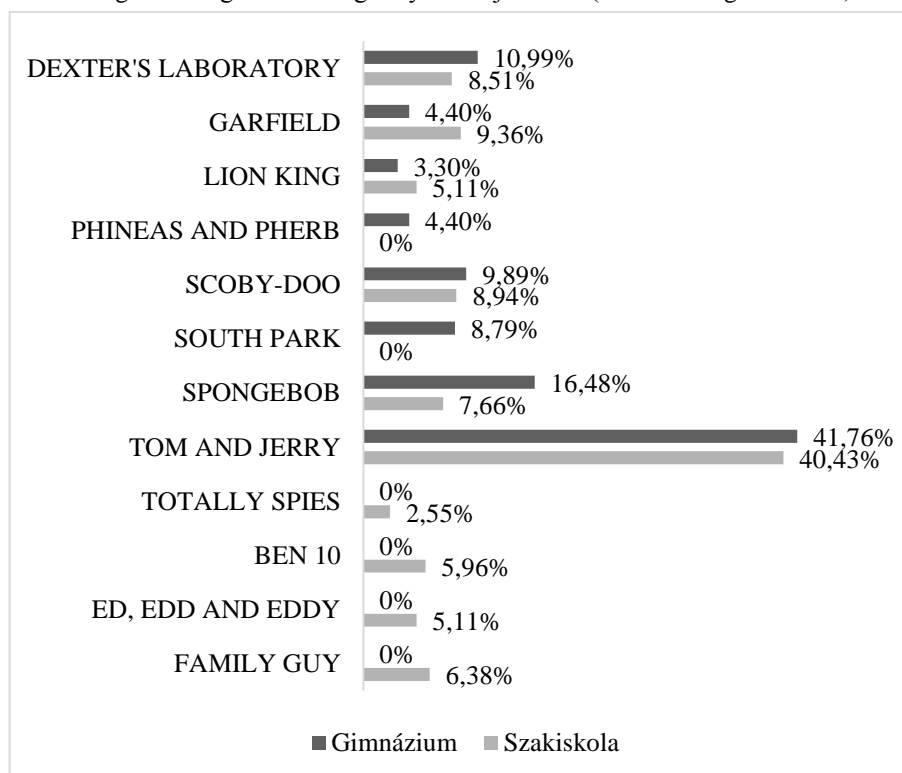
A legtöbb adatközlő (40,8%) a *Tom and Jerry* rajzfilmet nézte emlékei szerint angol nyelven gyermekkorában. A leggyakoribb rajzfilmként előforduló *Tom and Jerry* valószínűleg azért volt népszerű adatközlőink körében, mert a televíziós csatornák előtérbe helyezték ennek sugárzását. Angol nyelvű szöveget ritkán hallunk benne, azonban a rajzfilmek éppen azáltal válnak tanító jellegűvé, hogy kezdetben bizonyos szavakat, kifejezéseket tanulunk meg belőlük, melyek nyelvtudásunk gyarapodásával mondatokká állnak össze. Az említett rajzfilm pedig éppen ennek a folyamatnak a kiindulópontja lehetett. A *SpongeBob*-ot az adatközlők 10,12%-a tüntette fel, a *Dexter's Laboratory*-t, valamint a *Scooby-Doo*-t a megkérdezettek 9,2%-a jelölte meg, a *Garfield* rajzfilm pedig további 7,98%-os gyakoriságot mutat. Az egyéb angol nyelvű rajzfilmek, melyeket a vajdasági magyar tannyelvű középiskolások néztek gyermekkorukban, a következők: a *Family Guy* és a *Lion King* (4,6%-os előfordulással), a *Ben 10* 4,29%-kal, az *Ed, Edd and Eddy* 3,68%-kal, a *South Park* 2,45%-kal, a *Totally Spies* 1,84%-kal, valamint a *Phineas and Ferb* 1,23%-kal zárja a sort. Meglátásunk szerint a feltüntetett rajzfilmek népszerűségét és gyakoriságát azok televíziós csatornákon való elérhetősége eredményezte elsősorban, mivel az egyes rajzfilmek között nem látunk tartalmi összefüggést. Mára ez a repertoár jelentősen bővült az internet által, és valószínűleg folyamatos változásnak lesznek kitéve a jövőben is a gyermekek által kedvelt mesefilmek.

A rétegzett mintavétel nyomán az alábbi különbségek észlelhetők a gimnáziumok és a szakiskolák között:

12. számú táblázat: Megnevezett angol nyelvű rajzfilmek (szakiskola–gimnázium)

Válaszok	Gimnázium	Szakiskola
DEXTER'S LABORATORY	10	20
GARFIELD	4	22
LION KING	3	12
PHINEAS AND PHERB	4	0
SCOBY-DOO	9	21
SOUTH PARK	8	0
SPONGEBOB	15	18
TOM AND JERRY	38	95
TOTALLY SPIES	0	6
BEN 10	0	14
ED, EDD AND EDDY	0	12
FAMILY GUY	0	15

12. számú diagram: Megnevezett angol nyelvű rajzfilmek (szakiskola–gimnázium)

Mind a gimnáziumokban, mind a szakiskolákban a *Tom and Jerry*-t nézték gyermekkorukban a legtöbben. Véleményünk szerint ez a rajzfilm döntő mértékben befolyásolja az angol iránti pozitív attitűd kialakulását, mivel cselekménye révén

igen közkedvelt mind a mai napig. Amennyiben ugyanis valamely történetet kedvelünk, egyre nagyobb esélyünk van valamely nyelv megkedvelésére is. A gimnáziumi tanulók 1,33%-kal magasabb arányban állítják az iméntieket. A gimnáziumokban az alábbi rajzfilmek fordulnak még elő (csökkenő sorrendben): *SpongeBob* (16,48%), *Dexter's Laboratory* (10,99%), *Scooby-Doo* (9,89%), *South Park* (8,79%), *Phineas and Pherb* és a *Garfield* (4,4%), valamint a *Lion King* (3,3%). A szakiskolákból érkezett attitűdök az alábbi rajzfilmeket tartalmazzák: *Garfield* (9,36%), *Scooby-Doo* (8,94%), *Dexter's Laboratory* (8,51%), *SpongeBob* (7,66%), *Family Guy* (6,38%), *Ben 10* (5,96%), *Lion King* és az *Ed, Edd and Eddy* (5,11%), végül pedig a *Totally Spies* (2,55%-kal). Mindemellett a gimnáziumokban tanulók az alábbi rajzfilmeket tüntették fel magasabb százalékarányban: a *SpongeBobot* és a *South Parkot* (8,82% és 8,79%-kal magasabb arányban), a *Phineas and Pherbet* (4,4%-kal többször), a *Dexter's Laboratory-t* (2,48%-kal gyakrabban), valamint a *Tom and Jerry-t* 1,33%-kal magasabb arányban. Az alábbi rajzfilmek pedig a szakiskolákban gyakoribbak: a *Family Guy* (6,38%-kal), az *Ed, Edd and Eddy* (5,11%-kal), a *Garfield* 4,96%-kal, a *Totally Spies* (2,55%-kal), valamint a *Lion King* (1,81%-kal). Mindezen különbségek okaira nem derült fény eddigi kutatásaink nyomán. Az egyes televíziós csatornák elérhetőségével magyarázzuk a mesefilmek nézésének gyakoriságát, mivel a rajzfilmek között nincs tematikai összefüggés és hasonlóság. Minden kornak megvannak a kedvelt mesefilmjei, váltakozásuk pedig folyamatos.

ÖSSZEGZÉS

Tanulmányunk kiegészíti és folytatja a magyar tannyelvű vajdasági 3. és 4. osztályos tanulók angol nyelvi attitűdjeit taglaló kutatást, melynek keretében kitértünk az angol nyelv elsajátításának kezdeti időszakára, körülményeire, valamint a Vajdaságban iskolai keretek között elsajátítható angol nyelv érdemjegyei felől is érdeklődtünk (I. Kovács Rác–Halupka–Rešetar 2019 kézirat).

Az említettek mellett a gyermekkori két- vagy többnyelvűvé válás fontos állomása azoknak a szavaknak, mondatoknak és mondókáknak az elsajátítása, melyeket az adott nyelven megtanulunk. Ezekhez szorosan köthetők az adott nyelven figyelemmel kísért mesefilmek is. A vajdasági magyar tannyelvű középiskolások 311 alkalommal nevezték meg a fentebb ismertetett 10 angol nyelvű szó valamelyikét, 168-szor tüntették fel az úgyszintén hét angol mondat egyikét, valamint 16 alkalommal tüntettek fel valamely angol nyelvű mondókát a hét mondóka közül, melyet megemlítenek. Ez azt jelenti, hogy 495 adatközlő válaszolt kérdésünkre. A legtöbbször megemlített angol nyelvű szó a számok angol

nyelvű megnevezése, a leggyakrabban előforduló mondatok a különböző angol nyelvű köszönésformák (76 alkalommal), az először megtanult mondókák közül pedig hétszeri előfordulással a *London bridge is falling down* fordul elő legtöbbször. Ez utóbbiak szolgáltak tehát a felmért adatközlői csoport angol nyelven való tanulásának kiindulópontjával. A kutatás folytatásaként érdekes lesz majd későbbi nemzedékek felmérése, azaz annak kimutatása, hogy hogyan változnak a mondókák, mondatok és szavak az angol nyelvtanulás kezdeti időszakában. Amennyiben a kapott adatok további értékelését elvégezzük, úgy arra a megállapításra jutunk, hogy relatíve kisszámú szó, mondat és rajzfilm fordul elő a kapott nyelvi anyagban. Ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy a feltüntetett szavak és mondatok elsősorban az intézményes keretekhez köthető angol nyelvi oktatásról tanúskodnak, tehát a vajdasági magyar tannyelvű középiskolások angol nyelvi ismeretei az óvodai és általános iskolai oktatáshoz kapcsolódnak elsősorban, amely tény az 5–7 éves életkort jelöli. A kutatás további aspektusa lesz ez utóbbi kérdés, melynek keretében adatközlőink nyilatkoznak arról, hogy emlékeik szerint mely életszakhoz köthető az angol nyelvvel való ismerkedés.

A rétegzett mintavétel nyomán arra is fény derült, hogy a szakiskolák és a gimnáziumok tanulói körében ugyanazok az angol nyelvű szavak, mondatok és mondókák a leggyakoribbak, amelyeket a most ismertetett teljes minta keretében is megismerhettünk. Továbbá azt is tapasztalhattuk, hogy nincs lényeges különbség a két iskolai csoport angol nyelvi attitűdjének ezen aspektusai között. A két iskolatípus közötti legnagyobb eltérést az angol nyelvű szavak vonatkozásában tapasztalhattuk. A gyermekkorban nézett angol nyelvű rajzfilmek közül 326 alkalommal találkozhattunk tizennégy különböző mesefilmmel, melyek közül mind a szakiskolákban, mind pedig a gimnáziumokban a *Tom and Jerry* fordul elő leggyakrabban (összesen 133 alkalommal).

Célunk a továbbiakban, hogy a fentebb ismertetett angol nyelvi attitűdöket összevessük az említett adatközlői csoport szerb nyelvi attitűdjével, azaz párhuzamot vonjunk a gyermekkorban első ízben elsajátított szerb és angol nyelvű szavak, mondatok és mondókák között, valamint megtegyük ugyanezt a rajzfilmek vonatkozásában is. Amennyiben sikerül összegeznünk a vajdasági magyar nyelvű diákok először megtanult angol és szerb nyelvű szavait, mondatait, mondókáit és rajzfilmjeit, úgy azok az iskolai projektoktatás alapjául szolgálhatnak.

Kovács Rácz Eleonóra, Pásztor-Kicsi Mária

ENGLISH LANGUAGE ATTITUDES: FIRST WORDS, SENTENCES, RHYMES AND
FAVOURITE CARTOONS AND ANIMATED FILMS

Summary

The present sociolinguistic paper offers insight into the English language attitudes of 788 Vojvodinian third- and fourth-grade secondary school students who are native speakers of Hungarian. Based on the data collected in a survey, we discuss the potential differences between the attitudes of our informants depending on the type of school they attend (grammar school or vocational school). The topics covered in the study include the first English words, sentences and rhymes our informants report to have learnt early in their childhood, as well as the English-language cartoons and animated films they remember having watched most and liked best in their childhood. The results of the study are expected to complement the results of existing research into the English language attitudes of Hungarian native speaking students in Vojvodina. The conclusions reached in this research may serve as a basis for the English language education of young learners of the Hungarian-speaking minority in Vojvodina.

Keywords: English language attitudes, Vojvodina, Hungarian L1 secondary school students, childhood bilingualism, usage-oriented, functional language teaching.

Eleonora Kovač Rac, Marija Pastor-Kiči

STAVOVI PREMA ENGLESKOM JEZIKU: PRVE REČI, REČENICE, PESMICE,
OMILJENI CRTANI FILMOVI

Rezime

U ovoj sociolingvističkoj studiji se istražuju stavovi vojvođanskih učenika 3. i 4. razreda srednje škole na mađarskom nastavnom jeziku prema engleskom jeziku kao stranom. Na osnovu rezultata prikupljenih putem upitnika od ukupno 788 učenika, u radu se prikazuju razlike između učenika na osnovu tipa srednje škole (gimnazija nasuprot srednjoj stručnoj školi). Pitanja na koje smo tražili odgovor tiču se prvih reči, rečenica i pesmica koje su ispitanici naučili ili usvojili na ranom uzrastu, kao i omiljenih crtanih filmova na engleskom jeziku. Rezultati ovog istraživanja dopunjuju ranija istraživanja vezano za stavove učenika-pripadnika mađarske nacionalne manjine prema engleskom jeziku kao stranom. Zaključci do kojih se dolazi na osnovu analize prikupljenih podataka mogu poslužiti za unapređivanje nastave engleskog jezika na ranom uzrastu deci čiji je maternji jezik mađarski.

Ključne reči: stavovi prema engleskom jeziku, Vojvodina, učenici srednjih škola na mađarskom nastavnom jeziku, rani bilingvizam, funkcionalna nastava jezika.

IRODALOM

- Baker, C. (1992). *Attitudes and Language*. Clevedon – Philadelphia – Adelaide: Multilingual Matters.
- Brudner, L. A. – Douglas, R. W. (1979). Language attitudes, behavior and intervening variables . In W. F. Mackey and J. Ornstein (Eds.), *Psycholinguistic studies in Language contact. Methods and Cases*. The Hague – Paris – New York: Mouton Publishers. 51–68.
- Deprez, K. – Persoons, Y. (1987): Attitude. In Ammon, U. – Dittmar, N. – Mattheier, K. J. (Eds.) (1987). *Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of Language and Society*. New York – Berlin: Walter de Gruyter. 399–404.
- Gréczi-Zsoldos, E. (2011). A nyelvi attitűd. <http://www.avorospostakocsi.hu/2011/12/16/a-nyelvi-attitud-2/> (2015. 09. 03.)
- Jaana Jylhä-Laide (1994). Learning by Viewing: cartoons as foreign language learning material for children--a case study, *Journal of Educational Television*, 20:2, 93-109.
(https://csclub.uwaterloo.ca/~rfburger/language/learning_by_viewing_1994.pdf)
- Kovács Rác, E. (2011). Nyelvi attitűdök a vajdasági magyarság körében. *Újvidék, Sajnos*.
- Kovács Rác, E. (2014). Nyelvjárási attitűdök a használatközpontú, funkcionális nyelvtanítás tükrében (Attitude prema dijalektima u funkcionalnoj nastavi). Ispánovics Csapó Julianna (szerk.): *Tudástérkép – Vajdasági magyar tudóstalálkozó 2014. (Konferencija vojvođanskih mađara)*.(e-book, link: <http://www.vmat.rs>) Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács, Újvidék, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.279-288. = link.: http://vmat.rs/?page_id=1147
- Kovács Rác, E. (2015). Језичко опредељење и двојезичност војвођанских Мађара у зависности од образовања и старосне доби. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику LVIII/2, 2015, 219-237*.
- Kovács Rác, E. – Halupka-Rešetar, Sz. (2017a). Szerb és angol nyelvi attitűdök a vajdasági magyar tannyelvű 3. és 4. osztályos gimnáziumi tanulók körében. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, XLII-1, 149–169*.
- Kovács Rác, E. – Halupka-Rešetar, Sz. (2017b). Stavovi prema srpskom jeziku među ucenicima vojvođanskih srednjih škola na mađarskom nastavnom jeziku. *Nasleđe 38, 141–161*.

- Kovács Rácz, E.– Halupka Rešetar, Sz. (2019). Attitudes toward English in Serbian minority context. *Journal of multilingual and multicultural development*. Kézirat
- Lambert, W. E. (1967). A social psychology of bilingualism. *Journal of Social Issues*, 23, 91–109.
- Prosic-Santovac, D. (2016). Popular video cartoons and associated branded toys in teaching English to very young learners: A case study. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1362168816639758>
- Steinkrauss, R. – Tendeiro, J. – De Bot, K. (2016). Individual differences in very young children's English acquisition in China: Internal and external factors. <https://www.cambridge.org/core/journals/bilingualism-language-and-cognition/article/individual-differences-in-very-young-childrens-english-acquisition-in-china-internal-and-external-factors/D2C3C006FD9DB6DE6C2F5B26A676C274>
- Trudgill, P. (1997). Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába. Szeged: JGyTF.
- Van Horn, D., – Kan, P. F. (2016). Fast mapping by bilingual children: Storybooks and cartoons. *Child Language Teaching and Therapy*, 32(1), 65–77. <https://doi.org/10.1177/0265659015584975> (<https://ezproxy.nb.rs:2224/doi/pdf/10.1177/0265659015584975>)
- Woolard, K. A. – Gahng, T. J. (1990). Changing Language policies and attitudes in Catalonia. *Language in Society*, 19, 311–330.